

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.II.20.723/2016/5. szám

A Debreceni Ítéltábla dr. Hovancsek Zsolt ügyvéd (cím) által képviselt felperes neve (cím) felperesnek - dr. ... jogtanácsos által képviselt alperes neve (cím) alperes ellen szerződés érvénytelenségének a megállapítása iránt indított perében az Egri Törvényszék 2.P.20.301/2015/12. sorszámu közbenső ítélete ellen az alperes 14. sorszámu alatt benyújtott fellebbezése folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

ítéletet:

A Debreceni Ítéltábla az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét megváltoztatja, kötelezi az alperest, hogy 15 nap alatt adja ki a felperesnek a **"forgalmi rendszám"** forgalmi rendszámú személygépjármű **"törzskönyv száma"** számú, 2005. május 19-én kiállított törzskönyvét, ezt meghaladóan a keresetet elutasítja.

A felperes köteles megfizetni az állam javára a lakóhelye szerinti adó- és vámigazgatóság felhívásában megjelölt módon és számlára 38 279 (harmincnyolcezer-kettőszázhetvenkilenc) forint meg nem fizetett elsőfokú eljárási illetéket, ezt meghaladóan mindegyik fél maga viseli az első- és másodfokú eljárásban felmerült saját költségét.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás

A felek 2005. május 2-án kötött kölcsönszerződése alapján a hitelező alperes a felperesnek gépjármű vásárlása finanszírozására 2 762 100 forint kölcsönt nyújtott. A kölcsön visszafizetésének biztosítékeként a gépjárműre az alperes javára vételi jogot alapítottak a forgalmi engedély felperes nevére való kiállításától számított 5 évre. A kölcsönszerződés egyedi részében rögzítettek szerint az alperes által alkalmazott általános szerződési feltételek (deviza alapú konstrukcióra) szabályai (a továbbiakban: ÁSZF) szerint a svájci frank árfolyamváltozása a törlesztőrészlet változás egyik tényezője, annak mértékét az ÁSZF 7. pontja képlettel határozta meg, az árfolyam-különbözet elszámolása negyedévenként történik.

A felperes a keresetében a kölcsönszerződés és annak folytán a biztosítéki szerződések érvénytelenségének a megállapítását, jogkövetkezményként a szerződés hatályossá nyilvánítását kérte azzal, hogy a tartozása 650 725 forint. A biztosítéki szerződések érvénytelenségének jogkövetkezményeként, másodlagosan az opciós szerződés 9. és az ÁSZF 4. pontjának tisztességtelen jellege folytán kérte az alperest a gépjármű törzskönyvének kiadására is kötelezni. A kölcsönszerződés érvénytelenségét a devizában való elszámolásra vonatkozó szerződési feltételek

tisztességtelen jellegére, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 209. § (1), (4) és (5), valamint a 209/A. § (2) bekezdésére hivatkozással állította.

Az alperes az ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság a közbenső ítéletében megállapította, hogy a felek által 2005. május 2-án kötött kölcsönszerződés érvénytelen.

Az indokolásában kitért arra is, hogy a szerződéskötéskor hatályos Ptk. 209. § (1) bekezdés alapján a tisztességtelen szerződési feltételt a sérelmet szenvedő fél megtámadhatta. Tekintettel arra, hogy e rendelkezés a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről elfogadott, a Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelve (a továbbiakban: irányelv) átültetését szolgálta, annak 6. cikk (1) bekezdése tükrében a Ptk. ezen rendelkezésének helyes értelme az, ha az abban rögzített érvénytelenségi okra a fogyasztó határidő nélkül hivatkozhat.

A Ptk. szerződéskötéskor hatályos 209/B. § (1) és (5) bekezdés felhívásával megállapította, hogy az irányelv konform értelmezés követelményének megfelelően az irányelv 4. cikk (2) bekezdés alapján valamennyi egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételnek világosnak és valósnak kell lennie. Utalt a 2/2014. Polgári jogegységi határozatra, amely szerint az árfolyam-kockázatot az adósra telepítő szerződési kikötés tisztességtelensége, ha az a fogyasztó számára nem volt világos és érthető, vizsgálható és megállapítható.

Az árfolyam-kockázatról való tájékoztatással szemben támasztott követelmények kapcsán a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 2005. január 1-jétől hatályos 203. § (6) bekezdésére és a 6/2013., illetve 2/2014. PJE határozatokra hivatkozott. Hangsúlyozta, hogy a perben a megfelelő tájékoztatás megtörténtét az alperes volt köteles bizonyítani, azonban ennek igazolására az általa hivatkozott okirat, a szerződés egyedi része és a hozzá tartozó általános szerződési feltételek nem alkalmasak. Abból a szerződéses tartalomból, hogy a kölcsön deviza alapú és a törlesztőrészek a svájci frank árfolyama függvényében változnak, az árfolyamváltozás lényege, korlátlansága a felperes fizetési kötelezettségére való hatása nem olvasható ki. Az árfolyamváltozás kihatását a törlesztőrészletre az ÁSZF 7. és 9. pontja bonyolult, nem közérthető képlet formájában rögzíti. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az alperes a devizában való elszámolás kikötésével összefüggő, a Hpt. 203. §-ában rögzített tájékoztatási kötelezettségét nem teljesítette, ezért a devizában való elszámolást kikötő szerződési feltételek tisztességtelenek. Mivel a devizában való elszámolás a főszolgáltatás része, a kölcsönszerződés lényegi jellemzője, ezért az azt kikötő tisztességtelen feltételek kihagyásával a szerződés nem teljesíthető, így a teljes szerződés érvénytelen.

Az alperes a fellebbezésében az elsőfokú bíróság közbenső ítéletének a megváltoztatását és a kereset elutasítását kérte. Mindenekelőtt arra hivatkozott, hogy a felperes a kölcsönszerződést elkésetten támadta meg a szerződés megkötésekor hatályos Ptk. 209. § (1) bekezdés és 209/A. § szerint. Az érdemet érintő fellebbezési érvei annak alátámasztását szolgálták, hogy eleget tett a Ptk. 205. § (3) és a Hpt. 203. § (1) bekezdésében írt tájékoztatási kötelezettségének.

A felperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság közbenső ítéletének saját helyes indokai alapján történő helybenhagyását kérte.

Az alperes fellebbezése részben alapos.

Az ítéletábrla a Pp. 256/A. § (1) bekezdés f) pontja alapján a közbenső ítélet ellen irányuló fellebbezést tárgyaláson kívül bírálta el, miután megítélése szerint - tekintettel a fellebbezési kérelemben, illetve fellebbezési ellenkérelemben foglaltakra - az ügy eldöntése tárgyaláson kívül is

lehetséges volt és a Pp. 256/A. § (3) bekezdés alapján az alperes nyolc napon túl kérte a tárgyalás tartását.

Az ítéletábra az elsőfokú bíróság közbenső ítéletével nem értett egyet következők miatt:

A perbeli szerződés érvénytelensége és annak jogkövetkezménye egyaránt a megkötésekor, a 2005. május 2-án hatályos, a következőkben felhívott jogszabályok alapján volt megítélhető.

A Ptk. 209. § (1) bekezdés alapján, ha az általános szerződési feltétel tisztességtelen, a kikötést a sérelmet szenvedő fél megtámadhatja; a 209/A. § alapján a fogyasztói szerződés tisztességtelen kikötését a fogyasztó megtámadhatja akkor is, ha az nem minősül általános szerződési feltételnek. A Ptk. 209/B. § (5) bekezdés arra az esetre, ha a szövegezés nem egyértelmű és nem mindkét fél számára érthető, lehetővé tette a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések alkalmazását a szolgáltatást és ellenszolgáltatást meghatározó szerződési kikötésre is.

A Ptk. 235. § (1) bekezdés alapján a megtámadható szerződés a megtámadás következtében megkötésének időpontjától kezdődő hatállyal érvénytelenné válik; a 236. § (1) bekezdése alapján a megtámadást 1 éven belül írásban kell a másik féllel közölni, majd a közlés eredménytelensége esetén haladéktalanul a bíróság előtt érvényesíteni; a 236. § (2) bekezdés c) pontja szerint a megtámadási határidő tisztességtelen szerződési feltétel esetén a sérelmet szenvedő fél teljesítésekor - részletekben történő teljesítésnél az első teljesítéskor - megkezdődik.

A 2006. évi III. törvény 5. §-a iktatta be a Ptk. 209/A. § (2) bekezdését, amely alapján a fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételként a szerződés részévé váló, továbbá a fogyasztóval szerződő fél által egyoldalúan, előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen kikötés semmis. A 2006. évi III. törvény 9. §-ával a Ptk. 688. §-a helyébe léptetett 688. § a) pontja úgy rendelkezett, hogy ez a törvény uniós jogi aktusoknak, a 209/A. §-ának (2) bekezdése a Tanács 93/13/EGK irányelvének való megfelelést szolgálta. A 2006. évi III. törvény a 16. §-ának (1) bekezdése alapján 2006. március 1-jén lép hatályba és a (2) bekezdés szerint a rendelkezéseit a hatályba lépését követően kötött szerződésekre kell alkalmazni.

A fent felhívott egyértelmű, kógens törvényi rendelkezések közjogi érvénytelenségét az Alkotmánybíróság nem állapította meg, azok az Alaptörvény R. cikkének 2. és a 26. cikkének (1) bekezdése alapján egyaránt kötik a feleket és az ítélezési tevékenységük során a bíróságokat. Itt jegyzi meg az ítéletábra, hogy a 3/2011. PK vélemény ezzel ellentétes, kontra lege értelmezését nem osztotta.

E rendelkezések mellőzését nem teszi lehetővé az Európai Unió jogára hivatkozás sem, tekintettel arra, hogy - a lent kifejtettek szerint - nem ellentétesek az irányelv kötelező érvényű szabályaival, illetve azok Európai Bíróság általi értelmezésével sem.

Az Európai Tanács 1993. júniusi ülésén elfogadott, ún. Koppenhágai kritériumok a jogharmonizációt a csatlakozás előfeltételeként határozták meg. Az 1994. évi I. törvénnyel kihirdetett, a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás (az ún. társulási szerződés) 67. cikke szerint is Magyarországnak a Közösségbe történő gazdasági integrációja egyik alapvető előfeltétele az, hogy az ország *jelenlegi* és jövőbeni jogszabályait közelítsék a Közösség jogszabályaihoz. A 68. cikk alapján a jogszabályok közelítése kiterjedt a fogyasztói érdekvédelem területére is.

A 2145/1996. (VI.13.) Korm. határozat (a fogyasztóvédelmi szabályozás korszerűsítésének koncepciójáról, valamint az azzal kapcsolatos feladatokról) 2.1. pontja feladatként határozta meg, hogy a tisztességtelen szerződési feltételek, illetve az általános szerződési feltételek szabályozása érdekében a Ptk. módosításának a tervezetét a 93/13/EGK irányelvvel teljes jogharmonizációt

megvalósítva kell kidolgozni, a d) pont szerint a tisztességtelen szerződési feltételek esetében általában a megtámadhatósági jogkövetkezményt kell előírni.

Az 1997. CXLI. törvény 11. § (1) bekezdés a hatályba lépését, 1998. március 1-jét követően kötött szerződésekre alkalmazandó módon módosította a Ptk. 209. § (1) bekezdését (és a Ptk. 236. § (2) bekezdés c) pontját), valamint beiktatta a 209/A. §-t. Az 1997. évi CXLI. törvény a 11. § (5) bekezdés szerint az Európai Megállapodás tárgykörében a 93/13/EGK irányelvvel összeegyeztethető szabályozást tartalmaz. A törvényhez fűzött általános indoklás (II.) szerint az irányelv a fogyasztó gazdasági érdekei védelmében jelentős, de nem teljeskörű jogharmonizációt céloz. A tagállamok hatáskörébe tartozik ugyanis többek között a tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződés érvénytelenségi jogkövetkezménye (semmisség vagy megtámadhatóság) kérdésének a szabályozása. Az irányelv - hasonlóan más fogyasztóvédelmi irányelvekhez - minimum szabályozási követelményt tartalmaz. A 3. §-hoz fűzött részletes indoklás is kitér arra, hogy az irányelv a tagállamok hatáskörébe utalja a tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződés érvénytelenségi jogkövetkezményének meghatározását, a szerződési feltétel megtámadásának (eljárás, eljáró szervezet) szabályozását [6. cikk (1) bekezdés, 7. cikk (2) bekezdés]. Az új 209. § ezeknek az irányelvi követelményeknek eleget tesz a megtámadhatóság, a közérdekű keresettel induló eljárás szabályozása, valamint a szerződés részbeni érvénytelenségének fő szabálya és jogkövetkezménye révén. A 11. §-hoz fűzött részletes indoklás szerint a jogharmonizációs záradék a teljes jogharmonizáció megvalósítását fejezi ki.

A 2006. évi III. törvényhez fűzött általános indoklás (II.2.) rögzíti, hogy az irányelvet a jogunkba az 1997. évi CXLI. törvény, valamint az ebben foglalt felhatalmazás alapján a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II.5.) Korm. rendelet ültette át. Az 1997. évi CXLI. törvény teljes megfelelést biztosított az irányelvi szabályozásnak. A 17. §-hoz fűzött részletes indoklás szerint a módosító jogszabályban akkor is indokolt az Európai Unió jogának való megfelelésre hivatkozni, ha jogharmonizációs céllal elfogadott alapjogszabály eddig is teljes megfelelést biztosított a vonatkozó közösségi szabályozásnak (ez a helyzet a módosítással érintett jogszabályokkal), azonban a módosítás - az összeegyeztethetőség fokának emelése nélkül ugyan - érinti az alapjogszabály jogharmonizációs rendelkezéseit is.

Minderre tekintettel a 2006. évi III. törvény 16. § (2) bekezdés kógens törvényi rendelkezése, figyelemmel az Alaptörvény 28. §-ában megfogalmazott értelmezési szabályra is, eltérően nem értelmezhető, a perbeli szerződés tisztességtelen voltának megállapításakor a megtámadhatósággal szemben a semmisség szabályait a perbeli szerződés kapcsán nem lehet alkalmazni.

A jogalkotó szerint a Ptk. fogyasztói szerződés tisztességtelen kikötést szabályozó, 1998. március 1-jén hatályba léptetett rendelkezéseinek a 93/13/EGK irányelvi szabályozásnak való megfelelését támogatja alá az irányelv 6. cikk (1) bekezdése és annak az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EuB) általi értelmezése, joggyakorlata is.

Az irányelv preambuluma is azt rögzíti, hogy célja csak egy részleges harmonizáció. A 6. cikk (1) bekezdés alapján a tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekből az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek *a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint* nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket. A 7. cikk (1) bekezdés alapján a tagállamok arról kötelesek gondoskodni, hogy *megfelelő és hatékony eszközök* álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék a fogyasztói szerződésekből a tisztességtelen feltételek alkalmazását.

Az ítélet tábla is úgy ítélte meg, hogy a Ptk. perbeli szerződés kötésekor hatályos rendelkezései összhangban álltak az irányelvvel és a 2006. évi III. törvénnyel módosított Ptk. rendelkezések az irányelv felhatalmazása alapján a fogyasztók magasabb szintű védelmének biztosítása érdekében az irányelvtől szigorúbb rendelkezéseket tartalmaznak.

Az EuB a C-92/11. ítéletében emlékeztet arra, hogy „az állandó ítélkezési gyakorlat szerint azon értelmezés, amelyet a bíróság az EUMSZ 267. cikk alapján ráruházott hatáskör alapján valamely közösségi jogszabályra vonatkozóan kifejt, megmagyarázza és pontosítja e szabály jelentését és terjedelmét, ahogyan azt a hatályba lépésének időpontjától értelmezni és alkalmazni kell, illetőleg értelmezni és alkalmazni kellett volna. Ebből következően az így értelmezett szabályt a bíróságok alkalmazhatják és azt alkalmazniuk kell, az értelmezés iránti kérelemről határozó ítélet előtt keletkezett és létrejött jogviszonyokra is, ha egyébként teljesülnek azok a feltételek, amelyek lehetővé teszik az említett szabály alkalmazására vonatkozó pernek a hatáskörrel rendelkező bíróságok előtti megindítását.

Az EuB már megállapította, hogy a fogyasztóvédelem nem abszolút (C-40/08.).

A szerződés tisztességtelen feltétele kapcsán a megtámadási jog engedése a Ptk.-ban nem egyedi, hasonló szabályozás érvényesül több más érvénytelenségi ok esetén is.

Ennek kapcsán utal az ítélet tábla az EuB C-40/08. számú ügyben hozott ítéletére: a 38 pontban kifejtettek értelmében a tárgykörre vonatkozó közösségi szabályozás hiányában (itt a jogerő végrehajtásának) annak részletes szabályai a tagállamok eljárási autonómiájának elve alapján azok belső jogrendjébe tartoznak. Nem lehetnek kedvezőtlenebbek azonban, mint a hasonló belső jellegű esetekre vonatkozó szabályok (az egyenértékűség elve) és nem tehetik a gyakorlatban lehetetlenné vagy rendkívül nehézé a közösségi jogrend által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve). Annak kapcsán, hogy a nemzeti eljárási rendelkezés lehetetlenné vagy rendkívül nehézé teszi-e a közösségi jog alkalmazását, az indoklás 41. pontja hangsúlyozza, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a jogbiztonság érdekében az ésszerű mértékben meghatározott jogvesztő jellegű keresetindítási határidő kitűzése is összeegyeztethető a közösségi joggal. Az ilyen határidők ugyanis nem teszik gyakorlatilag lehetetlenné vagy nem nehezítik meg rendkívüli mértékben a közösségi jogrend által biztosított jogok gyakorlását. Az elbírált esetben az EuB a 60 napos jogvesztő határidőt is ésszerűnek tekintette.

Végül utal az ítélet tábla a C-380/15. szám alatt még folyamatban lévő ügyben P. M. főtanácsnok indítványában kifejtettekre, aki véleményét annak kapcsán fogalmazta meg egy előzetes döntéshozatalra spanyol bíróság által előterjesztett ügyben, hogy a spanyol legfelsőbb bíróság a tisztességtelennek nyilvánított feltétel alapján kifizetett összegeknek nem rendelte el a szerződés megkötésére visszaható hatályú visszafizetését, hanem azt azokra az összegekre szűkítette, amelyeket az elsőfokú ítélet kihirdetését követően fizettek be, ezzel korlátozta az ítéletének időbeli hatályát. A főtanácsnok annak kapcsán, hogy az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével összhangban áll-e a semmisség hatályának időbeli korlátozása, elsődleges kérdésnek a tagállamokat terhelő kötelezettség terjedelmének a meghatározását tekintette.

A főtanácsnok az irányelv 6. cikkének (1) és a 7. cikkének (1) bekezdése kapcsán megállapítja (54.), hogy az uniós jogalkotó nem ment messzebb a tisztességtelen feltételek szankciójának és többek között azoknak a feltételeknek a meghatározása során, amelyek teljesülése esetén a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése által megkövetelt kötelező hatály hiányát a tagállamoknak biztosítani kell. A jogalkotó világosan úgy döntött, hogy nem használ olyan pontosabb jogi kifejezéseket, amelyeket például a semmisségre, az érvénytelenségre vagy a felbontásra utalás jelentett volna. Az alkalmazott kifejezés semleges, amelyet a nemzeti jogokra való kifejezett utalás megmagyaráz. A bíróság nem ment messzebb annak pontosításában, hogy a különböző nemzeti jogrendekben hogyan kell

elképzelni a kötelező jelleg hiányát. E szabályozás módjait kell maguknak a tagállamoknak kialakítaniuk. Az ítélkezési gyakorlatában a bíróság nem úgy tekintette a tisztességtelen feltételek semmisségét, mint az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerinti követelmény teljesítésének egyedüli útját, hanem mintegy lehetőséget a többi közül (61.).

A Ptk. szerződéskötéskor hatályos rendelkezéseit a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény írta felül annyiban, hogy az 1. § (1) bekezdés alapján a hatályát kiterjesztette a 2004. május 1-jét követően kötött valamennyi fogyasztói kölcsönszerződésre abban az esetben, ha annak részévé vált a 3. § (1) vagy a 4. § (1) bekezdés szerinti kikötést is tartalmazó általános vagy egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel. Ezt meghaladóan azonban a fogyasztó a szerződést, vagy bármely kikötését a tisztességtelen jellege miatt a szerződéskötéskor hatályos törvényi rendelkezések szerint támadhatja.

A bírósági igényérvényesítés esetén az érvénytelenségi ok fennállásának a vizsgálatát meg kell, hogy előzze a megtámadási határidő megtartottságának a vizsgálata. A fent kifejtettek szerint irányelv konform rendelkezések alapján a felperes a megtámadási határidőt elmulasztotta. Amennyiben az érvénytelenséget érvényesítő fél a határidőt elmulasztotta, a bíróság a keresetet az érvénytelenség érdemi vizsgálata nélkül ítélettel elutasítja.

Az ítéletábra hivatalból vizsgálta azt is, hogy a keresettel támadott és az elsőfokú bíróság által érvénytelennek nyilvánított szerződéses feltétel - határidő nélkül hivatkozható - jogszabályba ütköző volta egyértelműen megállapítható-e.

A Ptk. 200. § (2) bekezdés első mondata alapján semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, kivéve ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz.

A szerződés érvényességéről a Hpt. szerződéskötéskor hatályos rendelkezései alapján kellett döntenie. A törvény kógens, kötelező érvényesülést kívánó szabályával ellentétes szerződés akkor érvénytelen, ha ennek jogkövetkezményeként a semmisséget maga a jogszabály kimondja. A Hpt. 213. § (1) bekezdése taxatív felsorolását adja annak, amikor a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés a tartalmi hiánya miatt semmis.

A Hpt. az ezt megelőzően, a 203. §-ban rögzített, az ügyfelek tájékoztatásával kapcsolatos rendelkezéseinek a megsértéséhez nem fűzi a szerződés semmisségének a jogkövetkezményét. Ezért azt az általános szerződéses szabályok szerint lehet és kell megítélni.

A Ptk. a *szerződési akarat és kifejezése cím alatt* a 205. § (4) bekezdésében előírja azt, hogy a feleknek a szerződéskötést megelőzően is tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről.

Valamely körülmény akkor minősül lényegesnek, illetve fontosnak, ha jelentősége van a szerződéskötési szándék alakításában. A Hpt. - 2005. I. 1-jét követően megkötött szerződésekre alkalmazandó, a 2004. évi LXXXIV. törvény 30. §-ával megállapított - 203. § (6) bekezdés és (7) bekezdés a) pont értelmében lakossági ügyféllel kötött, devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén ilyen lényeges kérdés az ügyfelet érintő árfolyamkockázat - az ügyfél aláírásával igazolt - ismertetése, és hatása a törlesztőrészletre.

A törvényi rendelkezésből következően külön okiratba foglalt kockázatfeltáró nyilatkozat hiányában az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak hatását a törlesztőrészletre az ügyfél által aláírt szerződésnek kell tartalmaznia. Ezért az alperesnek az általános szerződési feltételekre hivatkozása nem releváns a kérdés megítélésakor. Értékelni kellett azonban azt az érvét, amely szerint a perbeli

kölcsönszerződésre a Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdés nem vonatkozik, mert az nem devizahitel nyújtására irányul.

Tény, hogy a Hpt. nem adta a devizahitel fogalmának a magyarázatát, ahogy azt a 6/2013. Polgári jogegységi határozat (a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről) III. 1. pontja is rögzíti. Azonban a devizahitelt és a deviza alapú hitelt a devizakorlátozások megszüntetéséig hatályos szabályozás nem is különböztette meg:

A devizáról szóló - 2001. december 31-ig hatályban volt - 1995. évi XCV. törvény 39. § (9) bekezdése alapján a felhatalmazott hitelintézet által, devizabelföldinek nyújtott devizahitelt a hitelintézet forintban bocsátja a hitelfelvevő rendelkezésére, kivéve, ha az közvetlenül importfinanszírozásra, vagy devizakülföldi által nyújtott devizahitel, illetve a hitelfelvevő más felhatalmazott hitelintézettől felvett devizahitelének törlesztésére szolgál, és ha a hitel folyósításának időpontja megegyezik az importtal kapcsolatos fizetési kötelezettség, illetve a hiteltörlesztés napjával. A 88/2001. (VI. 15.) Korm. rendelet (a devizáról szóló 1995. évi XCV. törvény végrehajtásáról) 5. § (3) bekezdése alapján a felhatalmazott hitelintézet által a devizabelföldinek nyújtott devizahitel a hitelfelvevő részére devizában is rendelkezésre bocsátható [Dtv. 39. § (9)-(10) bekezdése].

Eszerint a devizahitel főszabálya a forintban történő folyósítás és törlesztés volt, amely megfelel a deviza alapú hitel fogalmának. A 6/2013. Polgári jogegységi határozat III. 1. pontja is egyértelműen fogalmaz úgy, hogy a deviza alapú kölcsön is devizakölcsön, mivel a tartozás devizában van meghatározva, ugyanakkor a hitelező a kölcsönt forintban köteles folyósítani, az adós pedig forintban köteles törleszteni, tehát mind a hitelező, mind az adós a devizában kirótt pénztartozását forintban rója le. Ez a megoldás tekintendő a Ptk. 231. § (1) bekezdésében tételesen is rögzített főszabálynak, melytől a felek a diszpozitivitás elvéből fakadóan szabadon eltérhetnek, az eltérés lehetőségére e körben a Ptk. 231. § (1) bekezdése kifejezetten utal is. Nincs akadálya ezért annak, hogy a felek úgy állapodjanak meg, miszerint mindkét fél a kötelezettségének a kirovó pénznemben (effektivitási kikötés) köteles eleget tenni, tehát mind a folyósításra, mind a törlesztésre a kirovó pénznemben kerül sor. Ebből következően a devizakölcsönnek két fajtája létezik: az effektivitási kikötéssel el nem látott kölcsön (deviza alapú kölcsön) és az effektivitási kikötéssel ellátott deviza kölcsön. Az előbbi a felek eltérő megállapodásának hiányában érvényesülő főszabály, az utóbbi pedig a felek kifejezett megállapodása esetén érvényesülő kivétel.

A fentiekből következően a Ptk. 205. § (4) bekezdésében előírt tájékoztatási kötelezettséget sérti az, ha a perbeli szerződés nem tartalmazza a Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdés alapján az ügyfelet érintő árfolyamkockázat ismertetését és hatását a törlesztőrészletre. Tekintettel arra, hogy a fent kifejtettek szerint a szerződés e tartalmi hiánya nem eredményezi a szerződés semmisségét, a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásához csak a bírói gyakorlat által kialakított az a jogkövetkezmény fűzhető, hogy alapot ad a tévedésre, e címen a szerződés megtámadására. A 2005. május 2-án hatályos Ptk. 236. § (2) bekezdés a) pontja alapján a megtámadási határidő a tévedés, megtévesztés felismerésekor megkezdődik.

A határidő megkezdéséhez nem az volt szükséges, hogy a felperes, mint a sérelmet szenvedett fél a sérelmet ténylegesen (szubjektíven) felismerje, hanem az, hogy objektíven olyan helyzetben legyen, amikor a tévedés, megtévesztés felismerhetővé válik. A felperes számára a tévedése legkésőbb felismerhetővé vált akkor, amikor az alperes által 2014. május 21-én keltezett, 22-én postára adott jognyilatkozatával azonnali hatállyal felmondott szerződés alapján az alperes a felmondással közölte vele az egy összegben esedékessé vált, a felmondás napján 2 138 301 forint tartozását (PKKB 1.P.85.894/2015/10/A/1). Ennek folytán a megtámadási határidő a felmondás közlésekor, az ÁSZF 20. pontja szerint a kézbesítés napján, 2014. május 22-ét követő 5. munkanapon, azaz 2014. május 29-én megnyílt (Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróság P.22.789/2014/1. melléklet).

Az ingó kiadása iránt 2014. december 15-én előterjesztett keresete alapján indult perben a felperes még a 2015. június 5-én tartott tárgyaláson (PKKB 1.P.85.894/2015/10. jegyzőkönyv) is úgy nyilatkozott, hogy nincs más kereseti kérelme. A felperes az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatása, az általa aláírt kockázatfeltáró nyilatkozat nélkül rá telepített árfolyamkockázat miatt a jogi képviselője közreműködésével az alpereshez 2015. december 9-én fordult, majd 2015. december 17-én terjesztett elő érvénytelenségi keresetet is (5/F/1, 2.). A felperes tehát a megtámadási határidőt tévedés miatt is elmulasztotta.

A fent kifejtettek alapján az ítéletábra szerint a szerződés elsőfokú közbenső ítéletben megállapított hibája miatt a szerződés semmissége nem állapítható meg. A megtámadási határidő elmulasztása miatt az érvénytelenségi keresetet a hivatkozott érvénytelenségi ok érdemi vizsgálata nélkül ítélettel el kellett, hogy utasítsa.

Az ítéletábra hivatalból vizsgálta azoknak a szerződéses kikötéseknek a jogszabályba ütköző voltát is, amely az alperes számára a vételi joga megszűnését követően, illetve az adásvételi szerződés alapján a tulajdonjog megszerzése hiányában is biztosítja a kölcsönrel finanszírozott gépjármű törzskönyvének a birtoklását a kölcsönszerződésből eredő tartozás kiegyenlítéséig.

Az alperes a szerződés felmondását követően, a 2014. július 4-én keltezett, az illetékes okmányirodához címzett nyilatkozatával hozzájárult a nyilvántartásból a javára kikötött vételi jog bejegyzés törléséhez. A felperes a pert ezt követően a gépjármű törzskönyvének a kiadása iránt indította, annak alperesi birtoklása jogszabályba ütköző voltára hivatkozással.

Az ítéletábra a semmis kikötés jogkövetkezményeként a törzskönyv kiadására irányuló kereseti kérelmet - annak a perben módosított indokaitól eltérő indokolással - alaposnak találta a következők miatt:

Az ítéletábra - a Kúria által a Pfv.I.21.202/2015/4. számú nem azonos tényállás mellett meghozott ítéletének indokolásában kifejtettől eltérő - álláspontja szerint a törzskönyv birtoklása a vételi jogtól nem lehet független, önálló biztosíték, mert a vételi jog megszűnését követően nem jelent biztosítékot az alperes számára a kölcsön visszafizetésére, ellenben korlátozza a felperest a tulajdonosi jogainak a gyakorlásában.

A szerződés biztosítása azt jelenti, hogy a másik fél teljesítésének a hiányában valamilyen jogi eszköz áll a hitelező rendelkezésére, amely megkönnyíti a helyzetét a szerződésből eredő igényének, a követelésének az érvényesítésekor. A biztosítéki célt a követelés kielégítésére alkalmas biztosíték és arra vonatkozóan a felek által teremtett függő jogi helyzet realizálja. Ennek az eszközei a Ptk. negyedik részében, a kötelmi jog szabályai között, mint szerződést biztosító mellékkötelezettségek szerepelnek. A biztosítékok közül a követelés kielégítését szolgálja a dologi biztosíték zálogjog és óvadék, valamint a személyi biztosíték kezesség. A Ptk. által nem szabályozott, atipikus hitelbiztosíték, ún. fiduciárius biztosíték a biztosítéki célú vételi jog is, mint a kötelezett nem teljesítése esetén a jogosult által alkalmazható jogkövetkezmény.

A szerződéskötéskor, 2005. május 2-án hatályos közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvény 5. § (1) bekezdés b) pontja és a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 35/2000. (XI.30.) BM rendelet 71. §-ának (1) és (4) bekezdése - ahogyan a jelenleg hatályos közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 326/2011. (XII.28.) Korm. rendelet 81. §-ának (1) bekezdése - szerint a törzskönyv a jármű tulajdonjogát igazoló hatósági okmány. A törzskönyv a törvény 12. § alapján tartalmazza a forgalmazási

korlátozására vonatkozó adatokat, a BM rendelet 74. § (4) bekezdése alapján a jármű tulajdonjogát érintő korlátozás esetén a törzskönyv kizárólag a korlátozás jogosítottja részére adható ki. Az üzemben tartó, a tulajdonos mellett a törzskönyvvel jogszerűen rendelkezik a BM rendelet 94. §-ának (3) bekezdése alapján az a pénzügyi intézet is, amelynek a törzskönyvet a jármű tulajdonosa pénzügyi követelés fejében letétbe helyezte, ha ez a rendelkezési jogot megalapozó okiratról kiderül.

A tulajdonjogot igazoló törzskönyvet a pénzügyi intézet csak abban az esetben birtokolhatja, ha abban javára rendelkezési jogot megalapozó, a tulajdonjogot érintő forgalmazási korlátozás, nevezetesen vételi jog és/vagy elidegenítési tilalom bejegyezve. Ilyen jog hiányában a pénzügyi intézet nem tekinthető a törzskönyvvel jogszerűen rendelkezőnek, a birtoklása sérti a tulajdonos rendelkezési jogát, hiszen a gépjárművel a törzskönyv hiányában nem rendelkezhet.

A fentiek tükrében az olyan szerződéses kikötés, miszerint a hitelező csak abban az esetben köteles a gépjármű törzskönyvét kiadni, ha a kölcsönbe vevő valamennyi fizetési kötelezettségét teljesítette, a Ptk. 200. §-a (2) bekezdésének első mondata értelmében és nyilvánvalóan semmis szerződéses kikötés, amelyet a bíróság hivatalból észlelni köteles (Az érvénytelenség jogkövetkezményeiről nyilvánított 1/2010. (VI.28.) PK vélemény 2., az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről nyilvánított 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 4. a/b/pontjai).

Az ítélet tábla ezért hivatalból megállapíthatónak találta annak a szerződéses kikötésnek, az alperes által alkalmazott, a kölcsönszerződés részévé vált ÁSZF 4., az opciós szerződés 9., az adásvételi szerződés 12. pontjának a jogszabályba ütköző voltát, ezáltal a semmisségét, amely az alperes számára vételi jog hiányában, annak megszűnését követően, illetve az adásvételi szerződés alapján a tulajdonjog megszerzése, azaz rendelkezési jog hiányában is biztosítja a kölcsönrel finanszírozott gépjármű törzskönyvének a birtoklását a kölcsönszerződésből eredő tartozás kiegyenlítéséig.

Az ítélet tábla a fent kifejtett indokai alapján a keresetről véglegesen döntött, az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét ítélettel bírálta felül. A Pp. 253. § (3) bekezdése alapján a közbenső ítéletet megváltoztatta: az alperest a törzskönyv kiadására kötelezte, ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

Erre tekintettel az elsőfokú eljárásra is kiterjedően rendelkeznie kellett a perki költség viseléséről [4/2009. (XII.14.) PK vélemény II.2.].

Az érvénytelenségi kereset előterjesztésekor az alperes elszámolása szerinti tartozása a követelt 1 888 711 forint helyett 650 725 forint (5/F/6). Az elsőfokú eljárásban a pertárgy értéke, a vitatott tartozás, 1 237 986 forint, az elsőfokú eljárás illetéke 74 279 forint. A felperes az elsőfokú eljárásban az ingó kiadás iránti eredeti kereseti kérelem után 21 000 forint, majd érvénytelenségi jogkövetkezmény alkalmazására is kiterjedő marasztalásra irányuló kereset előterjesztésével, az érvénytelenségi keresetre módosított kereseti kérelme kapcsán 15 000 forint illetéket rótt le, összesen megfizetett 36 000 forint kereseti illetéket illetékbélyeggel. A meg nem fizetett elsőfokú eljárási illeték 38 279 forint.

A pertárgy értéke a közbenső ítélet felülbírálatára irányuló másodfokú eljárásban az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 39. § (3) bekezdés c) pontja alapján 600 000 forint, a fellebbezési illeték ennek 8 %-a, 48 000 forint, amelyet a fellebbező alperes illetékbélyegben megfizetett. Az ezt meghaladóan lerótt 4 100 forint különbözet visszatérítésére jogosult az Itv. 80. § (1) bekezdés g) pontja alapján, a 81. § (2) bekezdés értelmében a határozatot a székhelye szerint illetékes állami adóhatóságnak az elsőfokú bíróság küldje meg.

Az elsőfokú és másodfokú eljárásban a felek pervesztességének és pernyertességének az aránya közel azonos. Az ítéletábra a per költség viseléséről a Pp. 81. § (1) bekezdés alapján úgy határozott, hogy a felperes köteles megfizetni az államnak 38 279 forint meg nem fizetett elsőfokú eljárási illetéket, ezt meghaladóan mindegyik fél maga viseli az első- és másodfokú eljárásban felmerült saját költségét.

D e b r e c e n, 2016. december 6.

Dr. Csiki Péter s.k. a tanács elnöke, Dr. Kocsis Ottilia s.k. előadó bíró, Dr. Veszprémy Zoltán s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

- kiadó -